

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Remissvar till SOU 2019:35, Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället - betänkande av demokrativillkorsutredningen

Er Beteckning: Ku2019/01318/CSM

ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Länsstyrelsen i Jönköping (Länsstyrelsen) har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande (SOU 2019:35) Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället. Länsstyrelserna berörs främst genom förordning (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.

Länsstyrelsen sammanfattande synpunkter

- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag till demokrativillkor men föreslår en omformulering av förslaget till den fjärde punkten i demokrativillkoret.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget gällande särskilda skäl.
- Länsstyrelsen tillstyrker att ett likalydande demokrativillkor införs i de statsbidragsförordningar som riktar sig till det civila samhällets organisationer.
- Länsstyrelsen tillstyrker att en särskild förordning om demokrativillkor för statlig bidragsgivning ska tillämpas.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att en myndighet ska få i uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen av demokrativillkoret samt att den myndigheten är Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).
- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om bestämmelser om återkallelse av beslut om bidrag, återbetalningsskyldighet och återkrav samt överklagande.
- Länsstyrelsen tillstyrker ikraftträdandet den 1 januari 2021.
- Länsstyrelsen tillstyrker övergångsbestämmelserna men vill framhålla att bestämmelserna uppfattas som otydliga.

- Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det finns goda skäl att kommuner och regioner att utveckla tydliga och likalydande demokrativillkor.
- Länsstyrelsen anser att *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället – Vägledning för handläggare* bör lyfta exempel på ageranden och värderingar som strider mot jämställdhet och som kan vara svåra att bedöma då de uttryckligen vare sig strider mot demokrativillkorets punkt ett eller två.

1. LÄNSSTYRELSENS SYNPUNKTER PÅ UTREDNINGENS FÖRSLAG

Länsstyrelsen väljer att ta ställning till utredningens förslag samt lämna synpunkter på vissa valda delar.

8.1 Utredningens förslag till demokrativillkor s. 349 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till demokrativillkor.

Länsstyrelsen anser att utformningen av förslaget till demokrativillkor med exkluderingsgrunder ger en klarare bild över de agerande som står i strid med ett demokratiskt samhälle snarare än tidigare satta grunder så som att främja eller respektera demokratins idéer. Länsstyrelsen anser också att förslaget till demokrativillkor ger en större förutsägbarhet av myndigheters förväntan på organisationer i civilsamhället som ansöker och mottar statsbidrag samt ger en tydligare bild av vad granskningar baseras på. Länsstyrelsen vill dock påpeka att en ändring av demokrativillkoret inte per automatik kommer bidra till en okomplicerad granskning av organisationer i den initiala fasen av granskningar, då dessa görs genom granskningar av organisationers dokument. Däremot bidrar det till tydligare ramar i utökade granskningar, i ett senare skede vid återkallelse och återkrav av bidrag, samt när oegentligheter framkommer.

Länsstyrelsen vill framhäva vikten av att organisationer granskas på lika villkor och inte utifrån förutfattade uppfattningar på grund av exempelvis bilder som porträtteras i media.

Länsstyrelsen vill också lyfta fram att det finns en viss svårighet med demokrativillkorets fjärde punkt *Motarbetar det demokratiska styrelseskicket*. Definitionen av det demokratiska styrelseskicket är inte enkel och här finns en risk för godtycke. Det finns en risk att punkt fyra kan uppfattas som motverkande av en levande demokrati om den tolkas för snävt. Historiskt har såväl störande av allmän ordning, utomparlamentariska metoder, civil olydnad och kritik av rådande form för styrelseskicket varit viktiga för utvecklandet av demokratin. Organisationer och dess företrädare som bedriver den här typen av verksamhet måste bedömas från fall till fall gentemot demokrativillkorets fjärde punkt. Det finns i utredningen, men inte i vägledningen, ett resonemang om civil olydnad. Organisationer som bedriver civil olydnad som helt syftar till att bevara eller återupprätta demokratiska värden bör kunna vara bidragsberättigade. Det får heller inte finnas utrymme för att tolka kritik av demokratiska institutioner som ett motarbetande av det demokratiska styrelseskicket. Det är därför viktigt att demokrativillkoret inte motverkar

civilsamhällets roll som röstbärare och viktiga arbete att identifiera brister i styrelseskicket.

Länsstyrelsen föreslår därför att regeringen överväger att omformulera förslaget till den fjärde punkten i demokrativillkoret så att krav på att efterleva viktiga rättigheter och principer för demokratin framhävs. Förslagsvis skulle en sådan omformulering kunna se ut på följande vis:

4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket och dess grundläggande principer.

8.1.7 Särskilda skäl s. 368

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen anser likt utredningen att det är viktigt att det finns ett utrymme att lämna bidrag till en organisation som tagit avstånd eller vidtagit åtgärder trots att organisationen eller dess företrädare agerat i strid med demokrativillkoret. Länsstyrelsen vill därför framhäva vikten av att organisationer bedöms utifrån demokrativillkoret vid det faktiskt föreliggande beslutstillfället. Ett beslut om avslag på grund av att en organisation inte uppfyller demokrativillkoret bör inte vara ett avslag som ligger till last vid nya ansökningstillfällen.

9.1.1 Demokrativillkor i statsbidragsförordningar s. 377

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

9.1.2 En särskild förordning om demokrativillkor för statlig bidragsgivning s. 384

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

10.3.2 Uppdrag att stödja bidragsgivande myndigheter s. 395

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen vill framföra vikten av samverkan mellan de statliga aktörerna och anser att enhetligt ställda demokrativillkor kan innebära fler samverkansmöjligheter.

10.3.3 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor ska ge stöd i tillämpningen av demokrativillkoret s. 398

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen ser positivt på att myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor får en samordnande roll i dessa frågor. Länsstyrelsen har haft ett bra stöd genom MUCF för framtagandet av riktlinjer för befintliga demokrativillkor och MUCF har en stor erfarenhet av frågorna. Länsstyrelsen vill också understryka vikten av att *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället - Vägledning för handläggare* hålls uppdaterad då detta kommer vara ett viktigt material framöver.

11.5.1 Bestämmelser om återkallelse av beslut om bidrag s. 410

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

11.5.2 Bestämmelser om återbetalningsskyldighet och återkrav s. 411

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

12.6.2 Överklagande av beslut om ansökan om bidrag s. 430

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

12.6.3 Överklagande av beslut att återkalla ett beslut om att bevilja bidrag s. 437

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

12.6.4 Överklagande av beslut om återbetalningsskyldighet och återkrav s. 438

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen noterar dock att förändringen kan komma att innebära att Länsstyrelsens hantering av beslut om återkrav blir mer resurs- och tidskrävande.

12.6.5 Överklagande av beslut av enskilda organ s. 440

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

13.1 Ikraftträdande s. 443

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

13.2 Övergångsbestämmelser s. 443

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men vill framhålla att det i förordning 2016:1364 är svårt att tolka övergångsbestämmelsens andra del. Länsstyrelsen har i hanteringen av remissen funnit punkt två: *Äldre bestämmelser – med undantag för 19 § – tillämpas i fråga om bidrag som har beviljats före ikraftträdandet* som svårbegriplig. Detta kan i förlängningen medföra att punkten blir svårtillämpad. Det vore därför önskvärt om punkt nummer två kan förtydligas.

2. ÖVRIGA SYNPUNKTER SOM LÄNSSTYRELSEN VILL FRAMFÖRA

9.2 Demokrativillkor i kommuner och regioner s. 386

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det finns goda skäl att kommuner och regioner utvecklar tydliga och likalydande demokrativillkor. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att offentliga medel på alla nivåer (stat, kommun, region) inte lämnas till verksamheter som strider mot samhällets grundläggande värderingar. Med likalydande demokrativillkor kan också samverkan mellan stat, kommun och region ske utifrån demokrativillkoret för att skapa enhetlig hantering av offentliga medel. Ur rättvisesynpunkt är det viktigt att olika bidragsansökningar ska kunna få likartad hantering oavsett om beslutet tas av stat, kommun eller region. Dessutom underlättas för den sökande i och med att de då vet vad som förväntas av dem oavsett vilken del av det offentliga som fördelar bidraget.

Länsstyrelsen föreslår att regeringen träffar en överenskommelse med Sveriges kommuner och landsting (SKL) om fortlöpande uppföljning av kommuners och regioners efterlevnad av demokrativillkor likalydande med de som gäller för statlig bidragsgivning.

Jämställdhetsperspektiv

I förslaget om nya demokrativillkor för förordning 2016:1364 tas begreppet jämställdhet bort. Länsstyrelsen anser att detta kan komma att bli problematiskt då jämställdhet inte endast är en fråga om diskriminering på grund av kön.

Länsstyrelsen menar att det är en skillnad mellan jämställdhet och icke-diskriminering. Medan icke-diskriminering är att motverka hinder (ofta ur individperspektiv) innebär jämställdhet en strävan efter att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att påverka samhället och sina egna liv. En förening vars styrelse enbart består av män innebär inte en diskriminering, såvida inga formella hinder föreligger, men blir ett jämställdhetsproblem. En förening kan också eftersträva och arbeta för jämn representation samtidigt som den har en verksamhet som inskränker eller verkar för ett inskränkande av endera könets rättigheter (i praktiken främst kvinnors). De rörelser som internationellt och nationellt vill inskränka och begränsa kvinnors rättigheter är ett allvarligt hot mot demokratin men deras verksamhet ses inte alltid per automatik som antidemokratisk.

Länsstyrelsen anser därför att *Demokrativillkor för bidrag till civilsambället – Vägledning för handläggare* bör lyfta exempel på ageranden och värderingar som strider mot jämställdhet och som kan vara svåra att bedöma då de uttryckligen vare sig strider mot demokrativillkorets punkt ett eller två. Det bör dessutom exemplifieras med ageranden där gränsdragningen för när statliga bidrag inte får delas ut är svåra att göra för handläggare. Ett exempel på detta är uttrycket ”nedsättande” på s. 24 som bör definieras ytterligare.

Avslutningsvis vill Länsstyrelsen också belysa att det är viktigt att det inte tolkas som att demokrativillkoret i sig räcker som skrivningar för att främja demokrati, utan att det är tydligt att detta endast utgör minimikrav för när statliga bidrag inte får delas ut. Det kommer därför fortsatt vara prioriterat att statsbidraget till verksamheter för asylsökande m.fl. (2016:1364) fördelas till organisationer som arbetar för jämställdhet.

Detta yttrande har beslutats av landshövding Helena Jonsson, efter föredragning av integrationsutvecklare Michella Zayat. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Nina Lindgren deltagit.

Helena Jonsson

Michella Zayat